

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Шатрави Сергія Олександровича на дисертацію Арутюняна Еміля Карленовича на тему: «Адміністративно-правове забезпечення протидії корупції», поданого до захисту у спеціалізовану вчену раду Науково-дослідного інституту публічного права на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. За умов воєнного стану адміністративно-правове забезпечення протидії корупції набуває особливої актуальності, оскільки зростає частка рішень, що ухвалюються швидко, у режимі винятків та спрощених процедур. Водночас, формуються підвищені корупційні ризики – прискорені закупівлі, перерозподіл ресурсів, гуманітарні та оборонні логістичні ланцюги тощо.

Основною проблемою є надмірне розширення дискреції посадових осіб. Спрощені процедури часто не супроводжуються належним контролем та документуванням, що ускладнює подальшу перевірку законності рішень, у результаті тимчасові винятки можуть перетворюватися на постійну практику. Окрему складність становить поєднання вимог прозорості та режиму таємності, пов'язаного з питаннями безпеки й оборони. Відсутність чітких критеріїв обмеження інформації дозволяє використовувати гриф секретності як засіб уникнення відповідальності.

Основаючись на вищезазначеному, вже стає зрозумілим, що обрана для дослідження здобувачем тематика є актуальною та своєчасною. Наукове дослідження Арутюняна Еміля Карленовича на тему: «Адміністративно-правове забезпечення протидії корупції» спрямоване на розроблення спеціальних адміністративних процедур для кризових умов, які поєднують оперативність управління з обов'язковим післяконтролем, документуванням рішень та реальними механізмами відповідальності.

Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація є новітнім комплексним дослідженням у сфері адміністративно-правового забезпечення протидії корупції, в результаті якого сформовано теоретичну характеристику корупційних проявів, визначено організацію здійснення протидії корупції та виділено окремі напрями адміністративно-правового забезпечення протидії корупції в Україні. За результатами проведеного аналізу здобувачем сформульовано вагомі наукові положення і висновки.

Так, автором вперше запропоновано форми взаємодії та координації суб'єктів адміністративно-правового забезпечення протидії корупції поділяти на: 1) організаційно-управлінські, що забезпечують практичну координацію дій суб'єктів та їхню взаємодію у виконанні спільних завдань; 2) інформаційно-комунікаційні, що спрямовані на взаємообмін релевантною інформацією; 3) аналітично-моніторингові, що забезпечують оцінювання, аналіз, прогнозування та коригування антикорупційної діяльності; 4) нормативно-процедурні, що спрямовані на правове визначення процесів взаємодії та координації.

Заслужують також на увагу запропоновані автором особливості адміністративно-правових відносин з протидії корупції, які визначаються: спеціально-антикорупційною нормативною детермінованістю; публічно-владним та багаторівневим суб'єктним складом; превентивно-санкційною функціональною спрямованістю; підвищеною процедурною формалізованістю та контрольно-наглядним характером; переважанням позасудових форм реалізації при гарантованому судовому контролі.

Отримали подальшого розвитку напрями вдосконалення міжнародного співробітництва у сфері адміністративно-правового забезпечення протидії корупції в Україні щодо: гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами та формування інтегрованої системи міжнародної координації антикорупційної діяльності; удосконалення процедур міжнародної правової допомоги; розширення

участі України у міжнародних антикорупційних програмах, ініціативах та проєктах; інституційної професіоналізації антикорупційних органів; розвитку механізмів міжнародного розшуку, арешту та повернення активів; посилення співпраці з міжнародними організаціями щодо забезпечення прозорості відбудови України; розбудови спільних антикорупційних дослідницьких та аналітичних центрів; залучення міжнародних експертів до моніторингу діяльності антикорупційних інституцій; розширення можливостей для співпраці з міжнародними медіа та громадським сектором.

Окрім того, робота містить й інші вагомі науково та практично цінні положення, які заслуговують на визнання.

Основні положення та зміст наукового дослідження. Структура дисертаційної роботи обумовлена його метою та завданням, об'єктом та предметом. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що включають 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації; зазначено про зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів; наведено дані про апробацію результатів дослідження; структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-правова характеристика адміністративно-правового забезпечення протидії корупції» складається з трьох підрозділів, та визначає поняття та сутність адміністративно-правового забезпечення протидії корупції; сутність адміністративно-правових відносин з протидії корупції їх коло та особливості; правові засади адміністративно-правового забезпечення протидії корупції та місце в ньому адміністративного законодавства.

Розділ 2 «Організація здійснення протидії корупції» складається з трьох підрозділів, та визначає систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення протидії корупції, адміністративно-правові інструменти

адміністративно-правового забезпечення протидії корупції та особливості взаємодії та координації суб'єктів адміністративно-правового забезпечення протидії корупції.

Розділ 3 «Окремі напрями адміністративно-правового забезпечення протидії корупції» складається з двох підрозділів, та трактує поняття та процедури здійснення громадського контролю та нагляду у сфері адміністративно-правового забезпечення протидії корупції, а також особливості міжнародного співробітництва у сфері адміністративно-правового забезпечення протидії корупції.

Схвальної оцінки заслуговують сформовані автором висновки, у яких визначено сутність, правові засади, організація здійснення та окремі напрями адміністративно-правового забезпечення протидії корупції для формування перспективних заходів реалізації антикорупційної політики України та оптимізації міжнародного співробітництва у сфері протидії корупції.

Загалом зроблені автором висновки є достатньо обґрунтованими, аргументованими та характеризуються високим ступенем достовірності. У сукупності вони свідчать про цілісність проведеного дослідження.

Основні положення дисертації, що виносяться на захист, відображені у семи публікаціях. Основні положення та результати дисертаційного дослідження оприлюднено та обговорено на трьох міжнародних науково-практичних конференціях: «Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки: вітчизняний та зарубіжний досвід» (м. Київ, 18–19 вересня 2024 р.), «Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі» (м. Київ, 18–19 лютого 2025 р.), «Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 23–24 квітня 2025 р.). Загальна кількість наукових публікацій, їх теоретична якість відповідає вимогам, встановленим до такого різновиду робіт.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методології наукової діяльності. Дисертаційне дослідження

засвідчує належний рівень виконання поставленого наукового завдання та ґрунтовне оволодіння здобувачем методологією сучасних адміністративно-правових досліджень. Обрана методологічна основа є комплексною, внутрішньо узгодженою та відповідає предмету й меті роботи, що забезпечило логічність структури дослідження та наукову обґрунтованість отриманих результатів.

Метод діалектики використано для розкриття сутності корупції як складного соціально-правового явища, що дозволило виявити її системні ознаки, внутрішні суперечності та взаємозв'язок із публічно-правовими процесами. Історико-правовий метод забезпечив аналіз еволюції уявлень про корупцію та трансформацію підходів до її правового регулювання. Методи індукції та дедукції застосовано при дослідженні особливостей адміністративно-правових відносин у сфері протидії корупції, що сприяло формуванню узагальнених висновків на основі аналізу окремих правових явищ.

Формально-юридичний метод дав можливість здійснити системний аналіз правових засад адміністративно-правового забезпечення протидії корупції, зокрема положень Конституції України, міжнародних договорів та національного законодавства. Структурно-функціональний метод використано для характеристики системи суб'єктів та інструментів адміністративно-правового забезпечення протидії корупції, а організаційно-правовий — для дослідження механізмів взаємодії, координації та міжнародного співробітництва у відповідній сфері.

Формально-логічний метод забезпечив послідовність і коректність аналізу окремих напрямів адміністративно-правового забезпечення протидії корупції, а теоретико-прогностичний — обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення міжнародного співробітництва та розвитку відповідних механізмів у національній правовій системі.

Загалом здобувач продемонстрував уміння комплексно поєднувати загальнонаукові та спеціально-юридичні методи, застосовувати їх

відповідно до логіки дослідження та поставлених завдань. Рівень методологічної культури, аргументованість висновків і системність підходу свідчать про повне та якісне виконання наукового завдання, що відповідає вимогам, установленим до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

Практична і теоретична значущість результатів дисертаційного дослідження. Отримані в дисертаційному дослідженні результати мають вагомим теоретичне та практичне значення. У теоретичному аспекті сформульовані автором положення розширюють наукові уявлення про механізми формування й реалізації антикорупційної політики, поглиблюють доктринальне осмислення її ефективності та створюють підґрунтя для подальших наукових розробок у сфері адміністративного права та антикорупційних досліджень.

Практична цінність роботи полягає у можливості використання сформульованих висновків і рекомендацій у правотворчій діяльності – під час удосконалення законодавства та розроблення заходів підвищення ефективності антикорупційної політики; у правозастосовній діяльності – для оптимізації механізмів антикорупційної діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; а також в освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін адміністративно-правового спрямування.

Таким чином, результати дисертації мають комплексний характер і можуть бути використані як у науковій, так і в практичній площині.

Зауваження та пропозиції за змістом дисертації. Визначаючи актуальність проведеного автором дослідження, наукову новизну, високий теоретичний рівень, а також практичну значимість результатів, слід зазначити, що окремі положення дисертаційної роботи мають дискусійний характер, а деякі з них потребують додаткової аргументації:

1. У розділі 1 автором виявлено, що історична еволюція корупції демонструє трансформацію ставлення суспільства та держави до

зловживань владою, з наступними ретроспективними особливостями в світі та в Україні безпосередньо. Однак, даний науковий аналіз не є доцільним, адже питання еволюції корупції досить часто аналізувалося іншими науковцями, тому наукової новизни ці висновки не мають.

2. У підрозділі 2.3, присвяченому взаємодії та координації суб'єктів протидії корупції, обмежено використано емпіричні приклади практики діяльності антикорупційних органів, що зменшує наочність реалізації теоретичних положень.

3. Автор не приділив належну увагу питанням аналізу адміністративно-правових процедур у сфері адміністративно-правового забезпечення протидії корупції.

4. Питання процедур громадського контролю, у підрозділі 3.1, розглянуті здебільшого у нормативно-описовому аспекті без глибокого аналізу ефективності їх фактичного застосування в умовах воєнного стану.

При цьому, вищенаведені зауваження істотно не впливають на високі здобутки роботи, що є новим, актуальним та змістовним дослідженням.

Загальний висновок по дисертації. Дисертаційне дослідження, представлене здобувачем, є самостійною завершеною науковою працею, в якому отримані нові, доктринально обґрунтовані результати. Необхідно підтвердити достатній рівень теоретичної обґрунтованості висловлених здобувачем наукових суджень, положень і рекомендацій. Зміст дисертації повною мірою відображає структуру, хід проведеного дослідження, його основні положення та висновки. Підсумовуючи вищезазначене можна констатувати, що дисертаційне дослідження Арутюняна Еміля Карленовича на тему: «Адміністративно-правове забезпечення протидії корупції» виконане на належному науково-теоретичному рівні, за своєю актуальністю, теоретичним рівнем і практичною цінністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам, встановленим у Порядку підготовки здобувачів вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету

